

۱۳۹۲۴۴۲

حقوق شهروندی

با مقدمه: محمود سرفراز

مؤلف: علی حمزه پور

سرشناسه	: حمزه پور، علی، ۱۳۵۴ -
عنوان قرارداد	: ایران، قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق شهروندی: شامل: مباحث و دانستنی های حقوقی... در باب حقوق شهروندی/مؤلف علی حمزه پور؛ با مقدمه محمود عرفانی؛ [به سفارش موسسه کمک آزمون عدالت گستر جم].
مشخصات نشر	: تهران: شریف، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۸-۴۰-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
موضوع	: حقوق مدنی -- ایران
شناسه افزوده	: عرفانی، محمود، ۱۳۱۶ -
شناسه افزوده	: موسسه کمک آزمون عدالت گستر جم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ک/۴۹۲۱ ۱۱۱
رده بندی دیویی	: ۳۴۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۵ ۲۷۵

نام کتاب: حقوق شهروندی

مؤلف: علی حمزه پور

صفحه آرای: صفری

به سفارش موسسه کمک آزمون

انتشارات: شریف

چاپخانه و صحافی: شریف

نوبت و سال چاپ: اول ۹۴

شمارگان: ۲۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۴۸-۴۰-۴

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران، میدان انقلاب، خیابان آزادی، بعد از جمالزاده شمالی، ساختمان ۱۳۹ پلاک ۶۱ طبقه اول واحد ۱۱. تلفن مرکز پخش

۰۲۱۶۶۱۲۴۵۱۸-۰۲۱۶۶۱۲۴۵۳۱

بسم الله الرحمن الرحيم

یارب از دریای احسان و عطا
قطره ای ده مزرع خشک مرا
تا شود سرسبز و خرم زآن کرم
گو که روزی زآن زراعت برخورم

دیباچه:

اعلام حقوق بشر و شهروندی سال ۱۷۸۹ میلادی و قانون اساسی ۱۷۹۱ میلادی کشور فرانسه که جایگاه برجسته‌ای در تحولات قرن هجدهم به خود اختصاص داده‌اند، در پی ریزی حاکمیت ملی و انتقال قدرت تصمیم‌گیری از پادشاه به «شهروندان» نقطه عطف به شمار می‌روند. در حقیقت در پرتو نگاه جدید به مفهوم حاکمیت «رعایا» به تمام «شهروندی» ارتقاء پیدا کرده‌اند و در کنار تعهدات و وظایف از حقوق اجتماعی قابل حمایت بهره‌مند می‌روند. از این رو قرن هجدهم میلادی نقش غیرقابل انکاری در عبور «جامعه اقتدارگرا» به «جامعه قسری» ایفا می‌کند که از درون آن «جمهوری سوم فرانسه» سر بیرون می‌آورد. بعدها در مقدمه قانون اساسی سال ۱۷۸۹م فرانسه که آغاز دوره جمهوری پنجم فرانسه است، به طور رسمی پیوستگی خود را به «حقوق بشر» اعلام می‌کنند. از سوی دیگر، مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸م اعلامیه حقوق بشر را پذیرفت. اعضای شورای اروپا، چهارم نوامبر ۱۹۵۰ کنوانسیون حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین را تصویب کردند. رفته رفته مفهوم «آزادی عمومی» هم به عنوان مطالبات شهروندان در برابر قوای عمومی تعریف شده و با مجموعه «حقوق بشری» در هم آمیخت. از دل مفهوم «آزادی» عناصر کوچکتر و فرعی تری زاده شدند. از جمله آنها آزادی سیاسی، آزادی مطبوعات، آزادی تجمعات، آزادی دینی، آزادی آموزش و ... می‌باشد. فرجه خود آزادی در این مقاطع تاریخی اوج و حضیضی را تجربه کرد، لیکن این امر مانع از این نشد که «حقوق شهروندی» در اروپا رفته رفته جا باز نکرده و وارد ادبیات حقوقی نگردد.

حقوق شهروندی از جمله مفاهیم نو پدیداری است که به طور ویژه‌ای به برابری و عدالت توجه دارد و در نظریات اجتماعی، سیاسی و حقوقی جایگاه ویژه‌ای پیدا کرده است. مقوله «شهروندی» وقتی تحقق می‌یابد که همه افراد یک جامعه از کلیه حقوق مدنی و سیاسی برخوردار باشند و همچنین به فرصت‌های مورد نظر زندگی از حیث اقتصادی و اجتماعی دسترسی آسان داشته باشند. ضمن اینکه شهروندان به عنوان اعضای یک جامعه در حوزه‌های مختلف مشارکت دارند و در برابر حقوقی که دارند، مسئولیت‌هایی را نیز در راستای اداره بهتر جامعه و ایجاد نظم بر عهده می‌گیرند، و شناخت این حقوق و تکالیف نقش مؤثری در ارتقاء شهروندی و ایجاد جامعه‌ای بر اساس نظم و عدالت دارد. اسلام به عنوان یک دین فراگیر که به همه ابعاد زندگی بشر توجه نموده است، دستورات صریح و شفاف برای روابط اجتماعی انسان‌ها دارد و نه تنها

به کمال معنوی انسان ها توجه نموده است بلکه به چگونگی ساختن جامعه ای نمونه نیز توجه دارد. از جمله مسائل مهم حقوق شهروندی در اسلام توجه به کرامت انسانها به عنوان اشرف مخلوقات، ارزش حیات و زندگی افراد، برابری بدون توجه به نژاد، رنگ، پوست و ... هدفمند نمودن خلفت انسانها و بیهوده نبودن زندگی انسان می باشد.

کتاب حاضر تحت عنوان «حقوق شهروندی» توسط آقای علی حمزه پور وکیل دادگستری و حقوقدان با تجربه که سالها با قانون و مراجع قضایی و مردم در پرونده های مختلف حقوقی و جزایی سر و کار داشته و دهها مقاله علمی حقوقی از ایشان در نشریات مختلف به چاپ رسیده است، با توجه به مشکلات حقوقی موجود در جامعه که بیشتر ناشی از جهل به قانون می باشد را مطرح نموده و مباحث و دانستنی های حقوقی و انواع، ادخواست های حقوقی در ابعاد مختلف، همچنین نظریات مشورتی قانون مجازات اسلامی سال ۱۳۹۲ را به نحو خوبی بیان می کند.

در دنیای مدرن امروز سب زندان به اندازه ای که در ابعاد و جنبه های مختلف زندگی خود اطلاعات دارند، از حقوق و تکالیف قانونی خود آگاه نیستند. عدم آگاهی های مردم از مسائل قضایی و حقوقی در سطح جامعه موجب تشکیل پرونده های قضایی غیر ضروری، سردرگمی مردم در محاکم قضایی و در نهایت افزایش جمعیت کیفری زندانها شده است. لذا آگاه سازی و سطح آگاهیهای حقوقی مردم می تواند از بار دستگاه قضایی بکاهد و در وقت و هزینه های مردم نیز صرفه جویی شود. ما چه بخواهیم و چه نخواهیم، مسائل حقوقی در زندگی ما جریان دارد؛ و ممکن است ررانه با مسائل حقوقی مختلفی روبرو شویم. آموزش همگانی با تعامل همه سازمانها و همکاری رسانه های مختلف، می تواند تحول عظیمی در برطرف کردن مشکلات مردم ایجاد کند. بدیهی است دستگاه قضاء علیرغم تلاش، به تنهایی قادر نیست پاسخگوی کامل نیازهای مردم باشد. پر واضح است بحث پیشگیری حقوقی و قضایی همیشه بهتر و موثرتر از درمان قضایی بوده و هزینه های کمتری نیز هم برای مردم و هم دستگاه قضایی به دنبال دارد. چه بسا یازند مردمی که دعاوی بی ثمر و بی نتیجه ای را در محاکم قضایی طرح می کنند و از نظر مالی و معنوی هزینه های گزافی را هم به خود و هم سیستم قضایی تحمیل می کنند. در صورتی که اگر از حقوق اولیه خود آگاهی داشته باشند، سعی می کنند از بروز مشکلات جلوگیری نمایند و یا در صورت از بروز و حدوث مشکلات، حداقل امکان با گفتگو و مذاکره حل و فصل نمایند.

همانطور که می دانیم قوانین پس از تصویب در مجلس و تأیید توسط شورای نگهبان، به امضاء رئیس جمهور می رسد و برای اطلاع مردم از مفاد آنها، در روزنامه رسمی کشور منتشر می شود و طبق قانون ۱۵ روز پس از انتشار قانون مورد نظر، جهل به آن قانون رافع مسوولیت نیست و اشخاص حقیقی و حقوقی پس از این مدت زمان تعیین شده ملزم به رعایت مفاد این قانون می باشند. آگاهی مردم از قوانین حقوقی یک اصل ضروری است و برای اینکه این قوانین در مورد آنها اعمال شود لازم و ضروری است که از آنها اطلاع داشته باشند اما روزنامه رسمی کشور توان اطلاع رسانی برای آحاد جامعه را ندارد از طرف

دیگر قوانین آنقدر پراکنده، متراکم و حجیم هستند که برای افراد عادی مشکل است که بتوانند اطلاعات خود را از طریق روزنامه رسمی استخراج کنند. ضمن اینکه ادبیات بکار رفته شده در انشاء قانون بسیار سخت، کاملاً تخصصی و غیرقابل فهم برای عامه مردم است به همین منظور زمینه های لازم برای آموزشهای حقوقی برای ارتقاء سطح آگاهیهای مردم ایجاد گردیده است. ارائه مقالات، تهیه و تدوین کتاب های آموزشی و راهکارهایی از این قبیل برای افزایش آگاهیهای مردم، موجب می شود آحاد جامعه از حقوق و تکالیف خود آگاهی یابند و از بایدها و نبایدهای قانون مطلع شوند.

بدیهی است، آموزش مردم در کشورهای پیشرفته از سالیان دور شروع گردیده و در هر کشور افراد عادی آن نیز تا حده قابل قبولی اطلاعاتی به زبان ساده از کشور خود دارند. شایان ذکر است که قوانین ایران مانند قانون تجارت، قانون مدنی، ثبت، قوانین آیین دادرسی مدنی و کیفری و سایر قوانین در یک دوره درخشان، از سال ۱۳۰۶ هجری شمسی و قبل از جنگ جهانی دوم، در کشور ما بوسیله حقوقدانان تحصیل کرده در فرانسه، سوئیس، بلژیک، که اکثراً با فقه اسلامی نیز آشنایی کامل داشتند تهیه و تدوین و دستاوردهای حقوق غربی را نیز برای خدمت به کشور خود به یادگار گذاشتند. از جمله قانون مدنی که در آن عقود اسلامی مانند بیع، اجاره، رهن، استات، جعالة، رهن، حواله، وکالت، ازدواج و طلاق، ارث، وصیت و... را از فقه اسلامی گرفت و ادعایان و موضوعاتی در فقه بیان نشده است، همانند تابعیت را از حقوق کشورهای مزبور به نحو احسن، قسین داخلی اضافه نموده اند. به عنوان مثال ماده ۱۰ قانون مدنی که بیان می دارد: «قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشند نافذ است.» این قانون در ماده ۲ قانون مدنی سوئیس و ماده ۶ قانون مدنی فرانسه الهام گرفته و دست حقوقدانان را برای انعقاد قراردادی داخلی و بین المللی باز گذاشته است. زیرا بر اساس آن می توان عقد بیع، اجاره، بیمه دریایی، بیمه نقلیه هوایی، بیمه جنگی و تجارت الکترونیکی و غیره را تنظیم نمود.

کتاب پیش رو سعی دارد امور پر کاربرد که در زندگی روزمره با آن سروکار داریم را به زبان ساده به مخاطب ارائه نماید. واژه ها و مفاهیم را تعریف کرده و انواع دادخواستهایی که ممکن است نیاز زندگی ما باشد را بیان کرده است تا خدمتی در راه پیشگیری از وقوع جرم، آگاهی از حقوق و نیازمندی های حقوقی مردم عزیز انجام داده باشد. امیدوارم این تلاش و قدم و قلم گره ای از نیازمندی باز کند و توشه ای برای آخرت نگارنده فراهم آورد.

دکتر محمود عرفانی

استاد بازنشسته دانشکده حقوق دانشگاه تهران

دکتر دولتی حقوق از دانشگاه پاریس

فهرست مطالب

۱ - مباحث و دانستنی های حقوقی

۸	نحوه برخورد و رفتار در محیط دادسرا
۱۱	منشور حقوق متهم
۲۲	منشور حقوق گواه
۲۴	آشنایی با اصطلاحات حقوق کیفری
۲۸	تعرض قانونی آزادی های فردی
۳۱	جرایم قابل گذشت و جرائم غیر قابل گذشت
۳۴	کفالت در امور کیفری
۳۶	بازداشت غیر قانونی
۳۷	خودداری از کمک به مستدرین
۳۹	حدود مسئولیت اطفال و نحوه رسیدگی به جرایم اطفال
۴۲	سرقت و مسائل مربوط به آن
۴۷	مال مسروقه را چگونه مسترد کنیم
۵۰	خیانت در امانت
۵۳	هتک حرمت و افترا
۵۷	رشاء و ارتشاء
۵۹	آشنایی با حکم و قرار های دادگاه
۶۵	آشنایی با مراجع خاص
۶۸	مسئولیت پزشک نسبت به صدمات ناشی از معالجه
۷۲	ضرب و جرح عمدی و شرکت در منازعه
۷۸	آشنایی با تعزیرات حکومتی مربوط به کالا و خدمات
۸۲	چگونگی احتساب دیه در سال ۹۴
۸۴	آشنایی با دادگاههای عمومی
۸۷	صلح و سازش در دعاوی کیفری و حقوقی
۹۱	قرارداد حمل و نقل و مسئولیت متصدیان حمل و نقل
۹۲	دانستنی های آپارتمان نشینی
۹۷	امور راجع به امین

۱۰۰	از وصیت بیشتر بدانیم
۱۱۵	عقد هبه و امور مربوط به آن
۱۱۸	آشنایی با ارث
۱۲۵	فرزند خواندگی
۱۳۸	چگونگی طرح دعوی در دیوان عدالت اداری
۱۴۰	شروط ضمن عقد ازدواج
۱۴۵	عقد وقف
۱۴۹	آشنایی با کمیته‌های پزشکی تامین اجتماعی
۱۵۸	چگونگی انجام معاملات بنگاههای مشاورین املاک
۱۶۶	وظایف و اختیارات مجلس شورای اسلامی
۱۶۹	آشنایی با کمیسیون اصل ۱۰۰
۱۷۲	حقوق مسافران در صورت لغو یا تأخیر پرواز
۱۷۴	منشور حقوق دانش آموزان
۱۷۹	منشور حقوق بیمار
۱۸۳	کمیسیون ماده ۱۰۰ شهرداری
۱۹۰	نقش و کاربرد کمیسیون ماده ۵ شهرداری
۱۹۲	آشنایی با کمیسیون ماده ۷۷ شهرداری
۱۹۴	۲- نمونه دادخواستهای مربوط به روابط موجر و مستاجر
۲۱۰	۳- دادخواست های مربوط به موضوعات مدنی
۲۳۷	۴- نمونه انواع دادخواست های خانوادگی
۲۶۰	۵- نظریات مشورتی قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲
۳۳۸	۶- مفاهیم واژگان حقوقی